

וְלֹא תִהְיֶה תוֹרָה שְׁלֵמָה שְׁלֵנוּ בְּשִׁיחָה בְּמִלָּה שְׁלֵכָם, כְּלוּמָר, אִכֵּן
דְּחִיטִי אֵינָה אֲמִיתִית, אִךְ בִּאֲמַת אֵינִי צָרִיךְ לְדַחוּתָךְ בְּדַחִייה כּוּז,
שְׁתִּירְתִּנוּ שְׁלִימָה וְנִכְוֹנָה הִיא, וְאֵינָה דִּמְנָה לִקְל וְחוּמָר שְׁלִמְדָתָם,
שְׁשִׁיחָה בְּטִלָּה הוּא, שְׁהִיר מָה לָּבֵת בְּנֵנוּ שֶׁל מֵת, שְׁכֵּן יִפָּה בְּחָה
בְּמִקּוֹם הָאֶחָד שֶׁל אֲבִיהֶ, שְׁכַחָה שׁוּה לְהַם בִּירוּשָׁת אֲבִיהֶ, כְּמִפּוּרֵשׁ
בְּתוֹרָה שְׁבִנוּת צִלְפָּחִיר יִרְשׁוּ נַחֲלָת זֶקֶנָם חֹפֶר, אֲבִיו שֶׁל צִלְפָּח, אֶחָד
עִם שָׂאֵר בְּנֵי חֹפֶר. וְהָאֵמֶר בְּכָתוּב שֶׁל מֵת שְׁהוֹרֵעַ בְּחָה בְּמִקּוֹם אֶחָד
שְׁלָה, בְּנֵי הַמֵּת, שְׁאֵינָה יוֹרֶשֶׁת כְּלוֹם בְּמִקּוֹם שְׁהִנִּיחַ הַמֵּת בֵּן זָכֹר,
שְׁהִיר בְּנוֹת חֹפֶר לֹא יִרְשׁוּהוּ, אֲלֵא כָּל יִרְשׁוֹתָיו נִתְחַלְקָה בֵּין בְּנָיו,
וּבְנוֹת בְּנֵי צִלְפָּח, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּמִדְבָּר כו ז), 'נָתַן תָּתֵן לָהֶם אֶחָת
נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֶחָד אֲבִיהֶם' וְגו'. וְכֵשֶׁם שְׁכָלְפִי בְּנֵי הַמֵּת יִפָּה כַּחַּה שֶׁל
בֵּת הַבֵּן לְהַחֲשֵׁב כְּכֵן וְלִירֶשֶׁת עִמָּהֶם חֵלֶק אֲבִיהֶ, אִף שְׁאֲחֻתָּם בֵּת
הַמֵּת אֵינָה יוֹרֶשֶׁת עִמָּהֶם, כִּךְ בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הֵינָה הַמֵּת בָּנִים אֲלֵמָּה
בְּנוֹת, יִפָּה כַּחַּה שֶׁל בֵּת הַבֵּן לְעַמּוּד בְּמִקּוֹם אֲבִיהֶ לִירֶשֶׁת כָּל נַחֲלָת
זֶקֶנָה לְבִדְהָ, כְּכֵן הַמֵּת מִמֶּשֶׁ, וּבְנוֹת הַמֵּת נִדְחוּת. מִסִּימַת הַגִּמְרָא:
וּבִתְשׁוּבָה זֹו נִצְחָס (חֲכָמִי יִשְׂרָאֵל אֵת הַצְדוּקִין), וְהוֹדוּ הַצְדוּקִין
שֶׁבֵּת הַבֵּן יוֹרֶשֶׁת לְבִדְהָ, וְאִין בֵּת הַמֵּת יוֹרֶשֶׁת עִמָּה, וְאִתּוֹ הָיִים
שְׁנִינְחָסוּ וְכ"ד טַבְּתָה, עֲשָׂאוּהוּ יוֹם מוֹיֵשׁ, לֹאסוֹר בּוֹ הַתַּעֲנִית.
בְּהַמְשָׁךְ לֵאמֹר שֶׁבֵּת הַבֵּן שְׁמַת יוֹרֶשֶׁת אֵת זֶקֶנָה יַחַד עִם אֲחִי
אֲבִיהֶ, מְבִיאָה הַגִּמְרָא תַּקְנָה שְׁנִתְקַנְהָ בְּעֵינֵי זֶה: לֵאחֹר מִלְחַמַת בְּנֵי
הַשְּׁבִטִים שְׁבִטֵּי בְּנִימִין עִקֵּב מַעֲשֵׂהָ בִּשְׁבֹשׁ בִּגְבֻעָה, וְנִתְּרוּ לָהֶם שֶׁשׁ
מֵאוֹת אִישׁ מִשְׁבֵּט בְּנִימִין, וְנִאֲמַר (שׁוֹפְטִים כֹּא יז), 'וְיִאֲמְרוּ, יְרֵשֶׁת
פְּלִיטָה לְבָנֵינוּ, וְלֹא יִמָּחֶה שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל, אֲמֹר רַבִּי יִצְחָק רַבִּי רַבִּי
אֲמִי, מִלְּמַד הַכְּתוּב שְׁהִתְנוּ בְּנֵי הַשְּׁבִטִים עַל שְׁבֵט בְּנִימִין, שֹׁאֵם מֵת
אִדָם מִשְׁבֵּטֹם וְהִנֵּחַ אַחֲרָיו בָּנִים, וְאֶחָד מִבְּנָיו כָּבֵר מֵת וְהִנֵּחַ בֵּת,
שְׁלֹא יִירָשׁ בֵּת הַבֵּן עִם הָאֶחָד, וְרַק בְּנֵי הַחַיִּים יוֹרֶשִׁים. שְׁכִינָה שְׁהִי
בְּנֵי שְׁבִטֵּים מוֹעִטִים מִנְּחָלָת כָּל אֶחָד מֵהֶם גְּדוּלָה בִּיּוֹרָה, וְאִם
הִיא שֶׁבֵּת בֵּת הַבֵּן נִתְּנָה לֵאחֹד מִבְּנֵי שְׁבִטֵּים אַחֵר, הַנְּחָלָה עוֹבֶרֶת
לְשִׁבְטָהּ, וְתַחֲסֹר נַחֲלָת שְׁבִט בְּנִימִין חֵלֶק גְּדוֹל, וְלֹכֵן תִּיקְנוּ
שֶׁרַק הָאֲחִים שְׁהֵם מִבְּנִימִין יִרְשׁוּ, וְיֵשׁ כַּח בֵּיד חֲכָמִים לְעַקּוֹר דִּין
הַתּוֹרָה, שְׁהַפְקֵר בֵּית דִּין הַפְקֵר.
אֲגַב שְׁשִׁינוּ שֶׁבֵּת הַמֵּת יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הֵינָה בֵּן, מְבִיאָה
הַגִּמְרָא דְּרִשָׁה בַּחֲשִׁיבוֹת הַנְּחָת בֵּן שִׁירְשָׁנוּ: אֲמֹר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן יוֹחָנָן, כִּלְ שְׁאֵינוֹ מֵנִיחַ בֵּן אַחֲרָיו לְיִוְרָשׁוֹ, וְקִדְּוֵה בְּרוּךְ
הָיָה כִּלְמָה עָלָיו עֲבָרָה – כְּעֵס, כְּלוּמָר, שְׁשׁוֹנָה אוֹתוֹ, וּמִקּוֹר הַדֶּבֶר,
כְּתִיב. הָאֵם (בְּמִדְבָּר כו ז), 'אִישׁ בִּי מוֹת וְכֵן אֵין לוֹ, וְהַעֲבָרְתָם אֵת
נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ, וְנִקְטַה הַכְּתוּב לִשׁוֹן 'הַעֲבָרָה' וְלֹא לִשׁוֹן 'נִתְּנָה', וְכְּתִיב
הָתֵם בְּנִיבּוֹתָא צִפְנִיָה עַל הַעֲתִיד לְהִיּוֹת בַּעַת הַנֶּקֶם הַקָּב"ה מֵאוֹיְבָיו
בְּיוֹם הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא (צִפְנִיָה א טו), 'וְיֹם עֲבָרָה הָיִים הַהוּא'. וְכֵשֶׁם
צִפְסוֹק זֶה 'עֲבָרָה' פִּירוּשׁוֹ 'כְּעֵס', כִּךְ יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ הַכְּתוּב
'וְהַעֲבָרְתָם' מִלְּשׁוֹן כְּעֵס, שְׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא כְּעֵס עָלָיו שֶׁלֹּא הֵינָה
אַחֲרָיו בֵּן.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה מֵאֲמֵר נוֹסֵף בְּעֵינֵי זֶה: כְּתוּב בְּתַהֲלִים (נח כ), 'אֲשֶׁר
אֵין תְּלִיפּוֹת לְמוֹ וְלֹא יִרְאוּ אֱלֹהִים', וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ שְׁכָל שְׁאֵין מִנִּיחַ
בְּעוֹלָם מִי שִׁחֲלִיפּוֹ וּמִלֵּא מִקּוּמוֹ לֵאחֹר מוֹתוֹ, סִימָן הוּא שְׁאֵינוֹ
יֵרָא ה' וְנִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִי לִמֵּי הַכּוּוֹנָה, חֹד אֲמֹר,
כִּלְ שְׁאֵינוֹ מֵנִיחַ בֵּן הַמַּחֲלִיפּוֹ וּמִמִּלֵּא מִקּוּמוֹ בְּעוֹלָם. וְחֹד אֲמֹר, כִּלְ
שְׁאֵינוֹ מֵנִיחַ תְּלִמִּיד שְׁלִמְדוֹ תּוֹרָה, הַמַּחֲלִיפּוֹ וּמִמִּלֵּא מִקּוּמוֹ בְּעוֹלָם.
מְבִרַתָה הַגִּמְרָא שִׁיטָה הָאֲמֹרָאִים: הַתְּסִיִּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאֲמֹר
שֶׁהַכּוּוֹנָה לִמֵּי שְׁאֵין מִנִּיחַ תְּלִמִּיד, דְּאֲמֹר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁרִיב יוֹחָנָן נִפְטָרוֹ
כָּל בְּנָיו בַּחֲיָיו, וּבַעַת שְׁהִיָּה הוֹלֵךְ לִנְחָם אֲבָלִים הִיָּה נוֹטֵל בִּידוֹ שֵׁן
שֶׁל בְּנוֹ הַעֲשִׁירִי שְׁהִיָּה שְׁמוֹר בִּידוֹ, וְאוֹמֵר לֵאבָלִים, דִּין נִרְמִיָּה
דְּעִשְׂרִיָּהָ בִּיר – הוּא עֵצֶם שֶׁל בְּנֵי הַעֲשִׁירִי שְׁנִפְטָר עַל פְּנֵי, וְכֵשֶׁם
שְׁאֵינוֹ הַצְדֻקְתִּי עַלִּי דִין שְׁמִים וְהַתְּנַחֲמָתִי כֵן עֲשׂו גַם אֲתֵם. וְאִם
הִיָּה סוֹבֵר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁכָל שְׁאֵין מִנִּיחַ אַחֲרָיו בֵּן זָכֹר אֵינוֹ יֵרָא ה', לֹא
הִיָּה אוֹמֵר כִּךְ, שְׁהִיר זֶה כְּאוֹמֵר שְׁאֵינוֹ יֵרָא ה', וְאִסּוֹר לֵאמֹר
לְפִרְסֵם חֲטָאִיו בְּרִיבִים. וְאִם כֵּן תְּסִיִּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאֲמֹר
שְׁכּוּנוֹת הַכְּתוּב לִמֵּי שְׁאֵין מִנִּיחַ תְּלִמִּיד.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וּמִדְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲמֹר 'תְּלִמִּיד', בְּהִכְרַח שְׁרִיבִי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן
לִי אֲמֹר 'בֵּן, וְקִשָּׁה, דְּהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִי לֹא אָוִיל לִבִּי מִמֶּיָּא –
לֹא הִיָּה מִבְּטָטֵל מִלִּמְדוֹ לִילֵךְ לְבֵית הָאֲבָלִים לִנְחָמָם, אֲלֵא לִבִּי
מֵאֵן דְּשִׁכִּיב בְּלֵא בְּנִי – חוֹץ מִלְּבִית אֲבָלִים שְׁמַתָּאֲבָלִים בּוֹ עַל מִי
שֶׁלֹּא הֵינָה אַחֲרָיו בָּנִים, מִשּׁוֹם דְּכְתִיב (דְּמִיָּה כ ב) 'אֵל תִּכְבּוֹ לְמֹת

וְאֵל תִּגְדּוּ לוֹ, כְּכֹו בְּכָה לְחֵלֶף, וְאֲמֹר רַבִּי יְהוֹדָה אֲמֹר רַבִּי, כּוּוֹנֵת
הַכְּתוּב בְּמָה שְׁאֲמֵר שֶׁרַק 'לְהוֹלֵךְ יֵשׁ לְבָכוֹת, וְלֹא לְכָל מֵת, הִיָּינוּ
לְהוֹלֵךְ מִן הָעוֹלָם בְּלֵא לְהִנִּיחַ אַחֲרָיו בֵּן זָכֹר, שְׁצַעֵר גְּדוֹל הוּא וְיֵשׁ
לְבָכוֹת עַל כֵּךְ, וְלֹכֵן הֵלֶךְ לִנְחָמָם. וְאִם סוֹבֵר שְׁכָל שְׁאֵין מִנִּיחַ
אַחֲרָיו בֵּן אֵינוֹ יֵרָא ה', וְדֹאִי לֹא הִיָּה הוֹלֵךְ לִנְחָם אֲבָלִים עַל אִדָם
כּוּז.
חִזּוֹרֵת בְּהַה גִּמְרָא: אֲלֵא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִי הוּא דְּאֲמֹר שְׁכּוּנוֹת
הַכְּתוּב לִמֵּי שְׁאֵין מִנִּיחַ תְּלִמִּיד. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וּמִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן
לִי הוּא דְּאֲמֹר 'תְּלִמִּיד', בְּהִכְרַח שְׁרִיבִי יוֹחָנָן אֲמֹר 'בֵּן, וְאִם כֵּן קִשָּׁיָא
דְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲדִרְבִּי יוֹחָנָן – יִקְשָׁה מִמֵּאֲמָרוֹ זֶה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן, עַל
הַנְּחָגָתוֹ בְּנִיחָס אֲבָלִים. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִכֵּן רַבִּי יוֹחָנָן הוּא
שְׁפִירֵשׁ שְׁכּוּנוֹת הַכְּתוּב לִמֵּי שֶׁלֹּא הֵינָה בֵּן, וְלֹא קִשָּׁיָא, הָא – מָה
שְׁנָה רַבִּי יוֹחָנָן לִנְחָם בְּכָךְ שְׁנִפְטָרוֹ בְּנֵיו, דִּינִיָּה – שִׁיטָה הִיא,
שְׁהוּא עֲצָמוֹ סֹבֵר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִי, שְׁכּוּנוֹת הַכְּתוּב הַנּוֹזֵר לִמֵּי
שְׁאֵין מִנִּיחַ תְּלִמִּיד. וְהָא – וְמָה שְׁאֲמֵר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁכּוּנוֹת הַכְּתוּב
לִמֵּי שְׁאֵין מִנִּיחַ אַחֲרָיו בֵּן, דְּרַבִּיָּה – בְּשֵׁם רַבּוֹ אֲמֵר זָאת, וְהִיָּינוּ רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֵּן יוֹחָנָן, וְכַפִּי שְׁדִרְשׁ לְעֵיל מִשְׁמוֹ, שְׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
שׁוֹנָא מִי שְׁאֵין מִנִּיחַ אַחֲרָיו בֵּן.
סִימָן לְמֵאֲמָרֵי רַבִּי פִּנְחָס בֵּן חֲמַא, הֶרֶד, עֲנִי, וְהָכֵם. אֲגַב הַדְּרָשׁוֹת
בַּחֲשִׁיבוֹת הַנְּחָת בֵּן, מְבִיאָה הַגִּמְרָא דְּרִשָׁה בְּעֵינֵי זֶה: דְּרִשׁ רַבִּי פִּנְחָס
בֵּן חֲמַא, מָאִי דְּכְתִיב (מִלְכִּים א יא כא), 'וְהוֹדוּ שְׁמֵךְ בְּמִצְרַיִם בִּי שְׁכֵב
דָּוִד עִם אֲבָתָיו וְכִי מֵת יוֹאָב שֶׁר הַצִּבְאָה, שִׁישׁ לְבָרֵר, מִפְּנֵי מָה בְּדוֹד
נִאֲמָרָה בּוֹ לִשׁוֹן שְׁכִיבָה, כִּי שְׁכֵב דָּוִד, וְכִיּוֹאָב נִאֲמָרָה בּוֹ לִשׁוֹן
מִיָּתָה, וְכִי מֵת יוֹאָב, טַעַם הַדֶּבֶר הוּא כִּךְ, דָּוִד שְׁהִנִּיחַ בֵּן, נִאֲמָרָה
בּוֹ שְׁכִיבָה, יוֹאָב שְׁלֵא הֵינָה בֵּן, נִאֲמָרָה בּוֹ מִיָּתָה. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי
יוֹאָב לֹא הֵינָה בֵּן, וְהַכְּתִיב (עֵזְרָא ח ט), 'מִכְּנִי יוֹאָב עֲבָדָה בֵּן יְהוֹאָל'.
מִיִּשְׁבֵּת הַגִּמְרָא: אֲלֵא כִךְ יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ, דָּוִד שְׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ, הוּא
שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, נִאֲמָרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, שְׁכִינָה שְׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ נַחֲשֶׁת
מִיתָתוֹ כִּשְׁכִיבָה, וְלֹא כְּמוֹתָהּ מִמֶּשֶׁ. אִךְ יוֹאָב שְׁלֵא הֵינָה בֵּן כְּמוֹתוֹ,
לְהַמְשִׁיךְ דְּרָכּוֹ בְּעוֹלָם, נִאֲמָרָה בּוֹ מִיָּתָה, כִּיּוֹן שְׁמַת מִיתָה גְּמוּרָה,
בְּלֵא לְהִנִּיחַ מִי שִׁימְלֵא מִקּוּמוֹ.
אֲגַב דְּרִשָׁת רַבִּי פִּנְחָס בֵּן חֲמַא, מְבִיאָה הַגִּמְרָא שְׁתֵּי דְּרִשָׁוֹת נוֹסְפוֹת
מִשְׁמוֹ: דְּרִשׁ רַבִּי פִּנְחָס בֵּן חֲמַא, קִשָּׁה עֲנִיָּית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שְׁל אֲדָם,
וְיִתֵּר מִחֲמָשִׁים כְּמוֹת, וּבִיּוֹרָה צָרִיךְ אִדָם לְבַקֵּשׁ רְחִמִים שֶׁלֹּא תִבָּא
עָלָיו עֲנִיָּה, שְׁנִאֲמָר (אִיּוֹב כו כא), 'בְּדַבְרֵי אִיּוֹב אֵל יִדְרִיּוֹ שְׁהוֹכִיחוּתוֹ
עַל חֲטָאִיו, 'הִנֵּנִי חֲנִנִי אֲתֵם רַעִי בִּי יֵד אֵלֹהִים נִנְּגָה בִּי' – חוֹסוֹ וְחַמְלוֹ
עַלִּי רַעִי, וְאֵל תוֹסִיפוּ לְבִישְׁנִי, כִּי מִכַּת יֵד ה' הִיתָה עָלַי, וְדִי לִי
בְּצַעֵר זֶה. וְקָא אֲמֹר לִיָּה תְּהִיָּה – וְהַשִּׁיבוּהוּ חֲבָרָיו (שֵׁם לו כא),
'הַשְׁמֵר אֵל תִּפְּן אֵל אֲנִי כִי עַל זֶה בְּחִרְתָּ מַעַן' – אֵל תְּהַדְרֵר אַחֵר
מִיָּת הַדִּין, שְׁהִיר מִרְחָם ה' עָלָיו יוֹתֵר מַעַל שָׂאֵר בְּנֵי אִדָם
הַמִּתִּיִּסְרוּם בִּיטוֹרֵי עֲנִיּוֹת, וְאִתָּה עֲשִׂיר, וְאִינָךְ מִתִּיִּסֵּר אֲלֵא בִּיטוֹרֵי
הַגּוֹף. וּמוֹכַח שִׁיטוֹרֵי עֲנִיּוֹת קָשִׁים לֹאֲדָם יוֹתֵר מִחֲמָשִׁים מְכּוֹת.
דְּרִשָׁה נוֹסֶפֶת: דְּרִשׁ רַבִּי פִּנְחָס בֵּן חֲמַא, כִּלְ שְׁשִׁישׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ
בֵּיתוֹ, וְלֶךְ אֲצֵל חָכֵם, וּיְבַקֵּשׁ עָלָיו הַחֲכָם רְחִמִים, שְׁנִאֲמָר (מִשְׁלֵי טו יד),
'חֲמַת מֶלֶךְ מִלְּאֲכִי מוֹת, וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרֶנָּה, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ, 'חֲמַת מֶלֶךְ',
מִי שְׁבָאָה עָלָיו חִימָה – כְּעֵס) מֵאֵת מֶלֶךְ הָעוֹלָם וּמוֹצֵעִים אוֹתוֹ
מִשְׁמִים, וְכֵן 'מְלֹאכִי מוֹת', כְּלוּמָר שְׁהוּא חוֹלָה הַנוֹטָה לְמוֹת. עֲצָתוֹ
הִיא, וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרֶנָּה, יִלָּךְ אֲצֵל חָכֵם וְיִסִּיר הַחֲכָם כְּעֵסוֹ שֶׁל
הַמִּקּוֹם מַעֲלִיו, עַל יֵד תְּפִלָּתוֹ.
שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: זֶה הַכֵּל, כִּלְ תְּקוּדָם בְּנִחְלָה יוֹצֵאִי וְיָכֹו קוֹדֶמֶךָ, וְהָאֵם
קוֹדֶם לְכָל יוֹצֵאִי וְיָכֹו. הַגִּמְרָא מִסְתַּפֶּקֶת בְּסִדֵּר יוֹרֶשֶׁת מֵת שֶׁלֹּא
הֵינָה אַחֲרָיו זֶרַע: פְּעִי רַבִּי בֵּר חֲמַא, אֲכִי הָאֵם שֶׁל מֵת, וְאֶחָד הָאֵם
שֶׁל מֵת, בְּגִין אֲבָרָה אֲבִינוֹ, וְכֵן יִשְׁמַעְעָל הַבָּאִים לִירֶשׁ בְּנִכְסֵי עֲשׂו
בְּנוֹ שֶׁל יִצְחָק בֵּן אֲבָרָה, שְׁמַת לֹא הֵינָה אַחֲרָיו זֶרַע, וְכֵן יִצְחָק
אֲבִיו לֹא הֵינָה זֶרַע, אִיּוֹה מִקֵּין קוֹדֶם בִּירוּשָׁה מִכַּח יִצְחָק אֲבִי הַמֵּת,
הָאֵם אֲבָרָה אֲבִי יִצְחָק, אִם יִשְׁמַעְעָל אֲחִיו. פִּירוּשֵׁת הַגִּמְרָא: הָאֵם
רַבָּא, הָא שְׁמַע, מִיָּנִיב מִשְׁנַתִּינָה, הָאֵם קוֹדֶם בְּסִדֵּר הַיְּרוּשָׁה לְכָל
יוֹצֵאִי וְיָכֹו, וְאִם כֵּן, כִּיּוֹן שְׁמַת עֲשִׂיו בְּלֵא זֶרַע יוֹרֶשׁ אוֹתוֹ יִצְחָק
אֲבִיו, וְאִף שְׁכָבֵר מֵת יִצְחָק, הִרִי זֶה כְּאִילוֹ יוֹרֶשׁ אֵת בְּנוֹ בְּקִבֵּר,
וּמוֹרִישׁ הַנְּחָלָה לְקִרְוָיו, וּבִירוּשָׁת יִצְחָק וְדֹאִי אֲבָרָה אֲבִיו קוֹדֶם
לְיִשְׁמַעְעָל אַחִיו.
הַגִּמְרָא מְבִאֲרַת מִדּוּעַ רַמִּי בֵּר חֲמַא הַתְּסַפֵּק, וְלֹא פִשְׁט סְפִיקוֹ
מִדְּבַרִי הַמִּשְׁנָה: וְרַמִּי בֵּר חֲמַא

בבא בתרא דף קטז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רלז

34 מוסיפה הגמרא: **הָיָה נָמִי מְסַתְּרָא** – כן מסתבר לפרש המשנה, כפי
35 שפירשנו לדעת רמי בר חמא, ויש לדייק מדבריה שאדרבה, יעקב
36 קודם לאברהם בירושת עשיו. **דְּקָתְנִי בַּמִּשְׁנָה, זֶה הַפֶּלֶל, כָּל הַקּוּדִם**
37 **בְּנִחְלָה, יוֹצְאֵי יִרְיָכוֹ קוֹדֵמִין,** והלא זה ברור **דְּאִילּוּ אֵיתִיָּה לְיַצְחָק** –
38 שאם יצחק קיים בעת מיתת עשיו בנו, הרי יצחק קודם לאברהם
39 אביו לירש את עשיו בנו, שאבי חמת קודם לאביו [זקנו של מת]
40 לירש את בנו, ואם כן, **הַשְׁתָּא נָמִי דְּלִיתִּיהּ יַצְחָק** – גם באופן שיצחק
41 כבר איננו בעולם בעת מיתתו של עשיו, **יַעֲקֹב בְּנוֹ שֶׁל יִצְחָק קוֹדֵם**
42 **לְאַבְרָהָם לִירֵשׁ אֶת נַחֲלָתוֹ שֶׁל עֵשָׂו,** שהרי כל הקודם בנחלה
43 יוצאי יריכו קודמים לבאים אחריהם בסדר הירושה.
44 מסיקה הגמרא: **שָׁמַע מִיָּדָא** – אכן יש להוכיח ממשנתנו, שיעקב
45 בנו של יצחק קודם לאברהם, בירושת עשיו אחיו.

משנה

46 כתוב בתורה (במדבר כו א'): **שֶׁכֶּשֶׁנְּצִטּוּה מִשֶּׁה לַחֲלָק אֶת אֶרֶץ**
47 **יִשְׂרָאֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,** באו בנות צלפחד בן חפר שמת בלא בנים
48 זכרים, וטענו שאף שהארץ נתחלקה רק לזכרים ולא לנקבות, יש
49 לחן לעמוד במקום אביהן לירש חלקו בארץ. והביא משה את
50 משפטן לפני ה', והשיב לו שצודקות הן, שהבת יורשת את האב
51 במקום שאין בן, ולכן עומדות בנותיו של צלפחד במקומו ליטול
52 חלקו בארץ, ואגב כן פירטה שם התורה כל סדר הנחלות, כמובא
53 לעיל (טז). **בַּמִּשְׁנָה הַקּוּדֵמָתָא, מִשְׁנַתֵּינוּ תַּבָּאֵר אֶת חֲלָקִי הַנַּחֲלָה**
54 **אֲשֶׁר נָחֲלוּ בְּנוֹת צֶלְפָּחָד בְּאֶרֶץ.**
55 **בְּנוֹת צֶלְפָּחָד נָמְלוּ שְׁלֹשָׁה חֻלְקִים בְּנִחְלָה שֶׁנֶּחֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ**
56 **יִשְׂרָאֵל בְּכִינִיתָם אֵלֶיהָ:**
57 א. **חֻלְק אֲבִיהֶן** צלפחד, **שֶׁהָיָה עִם יוֹצְאֵי מִצְרָיִם,** ויש לו ליטול חלק
58 בחלוקת הארץ, וירשו בנותיו את חלקו.
59 ב. **וְחֻלְקֵי שֶׁל צֶלְפָּחָד אֲבִיהֶן שִׁישׁ לֹא לַחֲלֹק עִם אֲחָיו, בְּנִכְסֵי חֶפֶר**
60 **אֲבִיו.**
61 ג. **וְשִׁהָיָה צֶלְפָּחָד אֲבִיהֶן בְּכֹד לְאַבְיוֹ חֶפֶר, וְנוֹטָל בְּנַחֲלָת אֲבִיו שְׁנֵי**
62 **חֻלְקִים,** כאמור בתורה (דברים כא ז') שהבכור נוטל בנכסי אביו פי
63 שנים משאר אחיו, וירשו בנותיו גם חלק זה.

1 **אֲנִי חוֹרְפִיָּה** – מפני חריפותו, שהיה טרוד בפשיטת ספק אחר קשה
2 יותר והמובא להלן בסמוך, **לֹא עֵינִן בָּהּ** – לא עיין כל כך בדברי
3 משנתנו לפשוט ספיקו מדבריה, עד שבא רבא ופשט לו.
4 הגמרא מביאה ספק נוסף בסדר ירושת מת שלא הניח אחריו זרע:
5 **כְּעֵי רְמִי בְּרַ הָאָב, אָבִי הָאָב שֶׁל מֵת, וְאָחִיו שֶׁל מֵת, כְּגוֹן אֲבִירָהָם**
6 **אֲבִינוּ, וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ, הַבָּאִים לִירֵשׁ בְּנִכְסֵי עֵשָׂו בֶּן יִצְחָק,** שמת בלא
7 זרע, וכן יצחק אביו אינו קיים, **אֵיזָה מִתֵּן קוֹדֵם בִּירוּשָׁה.** שיש
8 להסתפק האם יצחק יורשו בקבר, ואם כן הנחלה עוברת ליצחק
9 בנו, ולא לאברהם זקנו, כיון שהבן קודם לאב לרשת את המת. או
10 שמא יש לאברהם זכות לירש את עשיו נכדו, בלא כחו של יצחק,
11 כיון שבני בנים הרי הם כבנים, ונחשב עשיו כבנו, והאב קודם לאח
12 בסדר הירושה, ואם כן יורשו אברהם, ולא יעקב.
13 רבא מנסה לפשוט הספק: **אֲמַר רַבָּא, הָאָב שָׁמַע, שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנַתֵּינוּ,**
14 **קוֹדֵם בְּסֹדֶר הִירוּשָׁה לְכָל יוֹצְאֵי יִרְיָכוֹ,** ואם כן בודאי אברהם
15 קודם ליצחק, יוצא יריכו, לירש את נכדו עשיו.
16 הגמרא מבארת, מדוע רמי בר חמא הסתפק, ולא פשט ספיקו
17 מדברי המשנה: **וְרְמִי בְּרַ הָאָב שֶׁהִסְתַּפֵּק,** הוא מפני שסבר, שכוננת
18 המשנה להקדים את האב רק ליוצאי יריכו שְׁלֹו ממש, וכגון, יצחק
19 קודם לירש את עשיו, לפני יעקב אחיו יוצא יריכו של יצחק, וכן
20 בדור קודם, אברהם קודם לישמעאל בנו לירש את נכדו עשיו,
21 ואולם **לֹא קוֹדֵם הָאָב לְיוֹצְאֵי יִרְיָכוֹ שֶׁל בְּנוֹ לִירוּשָׁה אִם מֵת.** ולכן
22 לפי הצד שאין לאברהם זכות לירש את נכדו אלא מכח יצחק אבי
23 המת, בודאי שיעקב קודם לירש את עשיו, שכיון שממשמשת
24 נחלה ליצחק, שוב יש להקדים את בנו יעקב לירש אותו קודם
25 לאביו אברהם, ואין להקדים את אברהם מכח הכלל ש'האב קודם
26 ליוצאי יריכו', כיון שלא נאמר כלל זה אלא להקדימו ליוצאי
27 יריכו שלו, אבל לא ליוצאי ירך בנו, שודאי הם קודמים לזקנם
28 [אבי אביהם] לירש את אביהם.
29 אמנם ספיקו של רמי בר חמא היה מפני שאפשר שבאופן שאין
30 יצחק אבי המת קיים יורש אברהם את עשיו באופן ישיר, מכח
31 הדין שבני בנים הרי הם כבנים, ולכן קודם הוא ליצחק שאינו אלא
32 אח המת. ואם כן הספק בעינו עומד ואין לפשוט אותו מדברי
33 המשנה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד אייר, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מדות

מוה"ר דוב יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב אייר, נהייתי לקרות בו אשר מתחיל בהתעוררות להקים ביהכ"נ
וביהמ"ד בחלק עיר טורונטה המרובה באוכלוסין דבני ישראל, וכבר ידועה הוראת נשיאינו הק'
אאזמו"ר של כ"ק מו"ח אדמו"ר - זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, די וועלט זאגט אז מען קען ניט ארונטער
דארפמען אריבער, און איך זאג אז מען דארף לכתחילה אריבער והרי כבר נאמר הרחב פיך ואמלאהו
וחפץ ה' בידו יצליח, להגדיל תורה ולהאדירה, ביחד עם עמוד העבודה שבלב זו תפלה, ביהכ"נ וביהמ"ד
יחד, וכדז"ל עה"כ אוהב ד' שערי ציון.

ועי"פ הוראת רז"ל שכל הנוטל פרוטה מאיוב ה"ה מתברך מפני שהי' איש תם ירא אלקים
גוי' (ב"ב ט"ו ב), הנה מוסג"פ המחאה מאחת הקופות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר ישתמש בה
להתשלומים הראשונים, ויהי"ר שיהי' ההצלחה והסייעתא דשמיא במילואה.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.